

Posudek oponenta na disertační práci

Mgr. Jakuba Halamy

„Římsko-germánské vztahy a kontakty ve světle nálezů předmětů římské provenience v Čechách, zvláště TERRY SIGILLATY“

Filozofická fakulta UK

Praha 2012

Keramika typu *terra sigillata* patří k těm, které jsou z hlediska chronologie a kontaktů řešeny jak na území provincií, tak i v oblastech nadlimitních na východ od Rýna a na sever od Dunaje. Této problematice se Mgr. Jakub Halama věnuje již od svého magisterského studia a díky tomu lze již v úvodu konstatovat, že nyní patří k předním odborníkům, kteří se této provinciální keramice (dále TS) věnují. Tato skutečnost je patrná již z prvních stránek předložené práce: její struktura a celkové členění odpovídá standardnímu pojetí vymezené problematiky.

Autor nejprve definuje svůj pracovní postup (s. 6). První kapitoly disertační práce jsou věnovány přehledu bádání: autor v tomto ohledu problematiku pojímá *ad fontes*, hodnotí dějiny bádání o TS, přestože je téma z především z hlediska starších sigillat a jejich nálezových okolností obtížně uchopitelné (jak je podrobně rozvedeno např. na s. 139 ad.). Tento přehled doplňuje shrnutí stavu bádání o TS ze sousedních oblastí (Morava, Slovensko, nadlimitní Rakousko, dále Maďarsko a Polsko). Autor v tomto ohledu osvědčil zevrubnou znalost problematiky a tato část práce se stává rudimentárním úvodem, ze kterého hodnocení TS z českých nálezů vychází. Z hlediska terminologie a technologie je dle mého názoru poněkud problematické zařazení sigillat zdobených reliéfními aplikami mezi TS hladké (s. 13). Po úvodních kapitolách následuje zásadní část disertační práce, kterou je katalog. Je třeba konstatovat, že bezesporu představuje nejcennější část práce a autor zde předkládá výsledky několikaleté vlastní práce a výsledky hodnocení nových nálezů (s. 18 – 60). J. Halama pro vlastní zpracování volí postup, jehož základem se stala struktura CRFB¹, která je dnes pro zpracování tohoto typu nálezů standardem. Ve známých případech pak uvádí také další nálezy, patřící do téhož nálezového kontextu.

---

¹ Laser, R. – Voß, H.-U. et alii 1994: Corpus der römischen Funde im europäischen Barbaricum, Deutschland, Bd. Bonn; von Schnurbein, S. – Erdrich, M. 1992: Das Projekt: Römische Funde im mitteleuropäischen Barbarovum, dargestellt am Beispiel Sachsen, BerRGK 73, 7ff.

Následuje vlastní (především statistické) vyhodnocení jednotlivých výrobních okruhů, počínaje jihogalskými dílnami, dále produkcí středogalskou, východogalskou (v této části především dílny trevírské) a konečně analýza TS z Rheinzabernu, Westerndorfu a Pfaffenhofenu. V další části práce je pak připojena analýzy nálezů aragonské a severoafrické TS (s. 101 ad). Každá z těchto oblastí je zevrubně porovnána s nálezy z dalších částí neřímské Germánie. V následující kapitole autor stručně shrnuje tvarové a dekorativní spektrum nálezů z našeho území (s. 90-92). V tomto ohledu je jistě zajímavé, že podíl zastoupení reliéfní TS se blíží spíše Dolnímu Rakousku než Moravě a Slovensku. Z analýzy nalezeného materiálu pak vyplývá, že nejpočetněji jsou zastoupeny středogalské dílny, pak především produkce rheinzabernská (až 40 %). Z hlediska určení a datování jednotlivých nálezů nelze připojit zásadní výhrady vůči autorem předloženému zpracování.

V následující kapitole J. Halama srovnává soubor z českého prostředí s dobře prozkoumanými lokalitami na římském limitu, především z kastelů a táborových sídlišť v Lentii (dn. Linec), Sorvioduru (Straubing), Regensburgu, Ovilavě (Welsu), Favianis (Mautern) a táborů legií či canabae v Vindoboně a Carnuntu. Nicméně zde se autor omezil spíše jen na citaci základních prací, než na podrobnější analýzu.

Pokud jde o chronologii a strukturu výskytu TS v Čechách, je hodnocena v kapitole na s. 113 – 115; počátky Mgr. Halama oprávněně klade na konec 1. století, maximum nálezů pak patří do doby před polovinou druhého až do 1. třetiny století třetího. Oprávněné je dle mého názoru konstatování, týkající se kontextu markomanských válek a množství i spektra nálezů, které nevykazují zásadní rozdíly oproti předchozímu horizontu (s. 118, 119). Také hodnocení možných tras a způsobu transportu, včetně charakteristiky předmětů (tzv. import a další možnosti přísunu) je podáno odpovídajícím způsobem bez snahy o jednoduchá a prvoplánová hodnocení. Pokud jde o posouzení jednotlivých sídelních regionů s nálezy TS v rámci Čech, lze jistě konstatovat, že je podstatně ovlivněno stavem bádání (k tomu např. nárůst díky novým nálezům z Mikulovic). Nálezy sigillat doprovází také zevrubné hodnocení mlýnských kamenů a rotačních mlýnků, ke němuž autor přistoupil na základě zpracování tématu, ale lze konstatovat, že působí poněkud anorganicky.

Další kapitola je oprávněně věnována nálezům z germánských nekropolí nejen z Čech, ale z širší oblasti neřímské Evropy. I tato část práce dokládá výtečnou znalost dané problematiky a přináší návrhy na řešení – autor se přiklání ke konstatování, že ukládání sigillat do hrobů souvisí s pohřebními představami spíše než s hodnotou TS. Mgr. Halama se kromě toho věnuje také postavení tohoto typu nálezů v pozdějším, především velkomoravském a raně středověkém období.

Přestože je v tomto ohledu posuzovaná práce výtečná, je třeba v závěru posudku upozornit na skutečnost, že přestože je práce věnována vztahům mezi Římany a Germány na základě především (tedy nikoli výlučně) TS, nejsou zevrubněji analyzovány další nálezy římské provenience: především provinciální keramika, spony, bronzové nádoby, předměty a militária. Autor tuto skutečnost nepomíjí, ale je škoda, že nepřipojil podrobnější srovnání alespoň v podobě rozsáhlejší kapitoly.

Práci doplňuje a rozšiřuje velmi kvalitní (možno říci výtečná) obrazová příloha a to jak fotografická, tak i kresebná. Seznam literatury, se kterou autor pracuje je vyčerpávající, nechybí žádná podstatná práce.

Z těchto důvodů mohu na závěr konstatovat, že předložená práce Mgr. Jakuba Halamy splňuje nároky, kladené na práce disertační a doporučuji postoupit ji k řízení k udělení příslušného titulu.

V Praze dne 25. května 2012

Doc. PhDr. Jiří Musil, Ph.D.
Ústav pro klasickou archeologii FFU UK v Praze,
Praha 1, Celená 20